

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

titatieve onderzoeksinstrumenten, de kwaliteit van de diagnostiek in toenemende mate zal afhangen van de professionele samenwerking tussen de betrokken disciplines.

Ofschoon in het boek de nadruk ligt op de diagnostiek van kwaliteit van leven, welbevinden en gedragsproblemen, wordt in de hoofdstukken 7 en 15 over het onderzoek naar dementie bij mensen met verstandelijke beperkingen specifiek aandacht besteed aan neuropsychologische diagnostiek. De auteurs stellen voor dat juist bij deze populatie een proactieve diagnostiek wenselijk is, waarbij patiënten tijdig op mogelijke deterioratie worden onderzocht. Zij beschouwen het gebruik van neuropsychologisch testmateriaal hierbij als een onmisbaar onderdeel. De auteurs concluderen bij de samenstelling van het testonderzoek uit te gaan van een klein aantal tests met een beginniveau dat laag genoeg is voor de doelgroep, en niet te kiezen voor een brede batterij met een groot risico op bodemeffecten.

Ondanks de niet altijd duidelijke structuur van het boek, is het goed geschreven en staat een specifieke patiëntenpopulatie centraal waarover relatief weinig wordt gepubliceerd. Voor collega's die in deze sector werkzaam zijn zal het dan ook een zinnvolle aanvulling zijn op de beschikbare literatuur.

Marc Hendriks

Handbook of normative data for neuropsychological assessment

Maura Mitrushina, Kyle B. Boone, Jill Razani & Louis F. D'Elia (2005)

New York: Oxford University Press

1029 pagina's.

ISBN 978 01 951 6930 0

De eerste uitgave van het *Handbook of normative data for neuropsychological assessment* dateert uit 1999. In de inleiding van de tweede, geheel herziene en bijgewerkte editie blikken de auteurs terug op de situatie in de Verenigde Staten in de jaren vóór 1990 om de beweegredenen te vinden voor het schrijven van de eerste uitgave. Er waren weinig normen beschikbaar en van de beschikbare normen was vaak de herkomst onbekend. Dat was indertijd voor hen de prikkel om systematisch normeringsstudies te inventariseren. Inmiddels blijft het vakgebied van de klinische neuropsychologie groeien en zijn er de afgelopen jaren vele nieuwe normeringsstudies gepubliceerd, zeker in de Verenigde Staten. Vandaar de noodzaak tot een grondige update. Deze tweede uitgave heeft dan ook tweemaal zoveel pagina's en weegt meer dan een moderne notebook. Een echt naslagwerk dus.

Het boek bevat 25 hoofdstukken, onderverdeeld in zeven secties. De eerste sectie bevat achtergrondinformatie, gevolgd door zes secties met testgegevens. Deze secties beschrijven 22 tests verdeeld over de domeinen: attentie en concentratie (visueel en auditief), taal, perceptuele organisatie (visuospatieel en tactiel), verbaal en visueel leren en geheugen, motoriek, conceptformatie en redeneren. Het boek besluit met een grote serie appendices (400 pagina's) met normgegevens.

In de eerste sectie wordt relevante achtergrondinformatie gegeven. Er wordt aandacht besteed aan de neuropsychologie als klinische discipline en de verhouding met aanpalende disciplines en diagnostische technieken. Deze sectie bevat veel basale informatie over de werkwijze van de klinisch neuropsycholoog, zoals de testomgeving, het belang van gestandaardiseerde testafname en het gebruik van normen. Ook worden beknopt statistische en psychometrische onderwerpen besproken die van belang zijn binnen de klinische neuropsychologie. De auteurs streven hier geen volledigheid na, en verwijzen (terecht) naar andere handboeken. Toch is dit gedeelte, met name op het gebied van de psychometrie, waarschijnlijk voor veel collega's een overzichtelijke en helder geschre-

ven 'opfrisser'. In het derde hoofdstuk wordt ook de werkwijze voor het onderhavige boek beschreven en verantwoord. De precieze procedure voor de selectie van de tests wordt niet helemaal duidelijk, maar er is gekozen voor populaire tests, wat neerkomt op: veelgebruikte tests in de Verenigde Staten. Deze keuze is aangevuld met een aantal tests die door de auteurs zelf ontwikkeld zijn.

Voor iedere test is literatuuronderzoek gedaan en alle Engelstalige artikelen zijn geëvalueerd. Daarnaast zijn ongepubliceerde normen toegevoegd, die de auteurs ter beschikking kregen. Voor tests waarvoor een voldoende aantal vergelijkbare studies voorhanden was, gebaseerd op dezelfde versie en gelijke testafname, zijn meta-analyses verricht.

De testhoofdstukken zijn allemaal hetzelfde opgebouwd. Eerst wordt een kort historisch overzicht gegeven met, waar relevant, theoretische achtergronden. Daarna worden de bruikbaarheid en psychometrische eigenschappen beschreven. Voor iedere test wordt beschreven wat de minimale vereisten zijn voor een normeringsstudie om geïncludeerd te worden. Het gaat dan bijvoorbeeld om informatie over de *sample size*, gegevens rond leeftijd, geslacht en opleiding, en de beschrijving van gebruikte testversie, -afname en weergave van resultaten.

Dan volgt een korte bespreking van de afzonderlijke, geïncludeerde studies. Hierbij wordt steeds overzichtelijk en puntsgewijs aangegeven wat de sterke punten zijn en overwegingen voor gebruik van de normenset. Waar mogelijk worden de resultaten van de meta-analyse gegeven.

Voor een groot aantal ook in Nederland veelgebruikte tests, als de Trail Making Test, Stroop Kleur-Woord Test en de Wisconsin Card Sorting Test, zijn meer dan dertig studies beschreven met normeringsgegevens. Het aantal studies dat gebruikt kon worden voor een meta-analyse is echter veel geringer. Voor de Trail Making Test konden nog 28 van de 46 studies worden gebruikt, maar bij de Stroop Kleur-Woord Test bleken slechts 6 van de 26 voldoende homogeen voor vergelijking. Voor de Wisconsin Card Sorting Test kon zelfs geen meta-analyse verricht worden. Ook in het Engelstalige gebied ontbreekt het dus nogal eens aan eenduidige versies of een voldoende gestandaardiseerde testafname. De wildgroei in testversies of afwijkende testafname blijkt ook uit het hoofdstuk 'list learning'-taken in de sectie geheugen. Door de veelheid aan beschikbare taken heeft men zich uiteindelijk geconcentreerd op

Angelsaksisch georiënteerd, maar toch een aanrader

de Rey Auditory Verbal Learning Test, en verwijst men voor een aantal taken naar de handleiding (zoals de California Verbal Learning Test).

Alle normgegevens staan apart vermeld in de appendices, en niet in de lopende tekst. Dit komt de bruikbaarheid zeker ten goede. De normtabellen staan gegroepeerd en zijn onderling gemakkelijk te vergelijken.

Mitrushina en haar collega's hebben weer een indrukwekkende hoeveelheid werk geleverd, overzichtelijk en consciëntieus verwerkt en weergegeven. Voor de Amerikaanse neuropsycholoog, en collega's uit Engelstalige landen, heeft dit boek dan ook grote waarde in de klinische praktijk. Dat het boek in het Nederlandse taalgebied weliswaar als standaardwerk geldt, maar minder praktische gebruikswaarde heeft is inherent aan het feit dat niet alleen de keuze van de tests geënt is op de Amerikaanse praktijk, maar dat het boek ook overwegend normeringsgegevens uit de

Verenigde Staten of Engelstalige landen bevat. Een snelle telling leert dat 70% van de ongeveer vijfhonderd studies die gebruikt zijn in het handboek, uit de Verenigde Staten komt. Zelfs 90% komt uit Engelstalige landen (Verenigde Staten, Canada, Australië en Groot-Brittannië). Ter illustratie: er zijn slechts drie studies uit Nederland geïncludeerd. Veel van de normeringsgegevens kunnen derhalve niet zonder meer worden toegepast op de Nederlandse of Vlaamse populatie. Voor de interpretatie van testresultaten hebben betrouwbare Nederlandse normen altijd de voorkeur. Tot die voor iedere test voorhanden zijn moeten we echter soms flexibiliteit tonen. De verstandige neuropsycholoog moet met behulp van dit boek in staat zijn een keuze te maken welke normen bruikbaar zijn om een resultaat te kunnen interpreteren en deze met enig voorbehoud en in het licht van de overige prestaties te rapporteren.

Een waarschijnlijk niet bedoelde, maar wat mij betreft belangrijke boodschap van dit boek is het belang van eenduidige of vergelijkbare testversies en een gestandaardiseerde testafname. Alleen zo kunnen databases samengevoegd worden, hetgeen het verzamelen van normgegevens in het Nederlandse taalgebied aanzienlijk zou kunnen bespoedigen.

Veel collega's zullen deze nieuwe editie van Mitrushina e.a. automatisch aanschaffen of hebben haar misschien al in de kast staan. Gelijk hebben ze, want het is een doorwrocht en goed gefundeerd naslagwerk.

Inge de Koning